

Natuurlijk Boeren In Waterland

Nr. 3 September 1995

Het Samenwerkingsverband Waterland

Dit is de derde nieuwsbrief van het Samenwerkingsverband Waterland. In voorgaande nieuwsbrieven stond ons telefoonnummer (02903-3048) helaas verkeerd vermeld. Onze excuses voor eventueel veroorzaakt ongemak. In deze nieuwsbrief staat ons telefoonnummer wel juist vermeld. We hopen dan ook uw reacties te ontvangen.

Riet, rietkragen en rietbeheer

Nico Jonker

Wat de houtwallen in het oosten van het land zijn, zijn de rietkragen in de natte veenweidegebieden: linten in het agrarisch landschap en een leefgebied voor veel bijzondere planten en dieren.

Verdwenen functies

Vanouds was riet een van de producten van het boerenbedrijf. Het kende verschillende gebruiksvormen zoals afdek materiaal voor hooiklampen, stro in de stal, voer voor jongvee en droge koeien (hooi uit bloemrijk rietland) en afdek materiaal in de bollenteelt.

Verder is een mooie rietkraag de beste manier om afslag van de oever te voorkomen.

Tegenwoordig heeft riet vrijwel geen agrarische waarde meer, alleen de winning van dekriet voor dakbedekking vindt nog op commerciële wijze plaats. Door het verdwijnen van de economische betekenis verloren rietlandjes hun agrarische functie. Veel rietkragen en rietlandjes zijn verdwenen door omzetting in grasland, stort van oud hooi en ander afval, overbegrazing, vertrapping, afslag en gebrek aan onderhoud.

Dat is jammer, want in de rietkragen en rietlanden leven veel bijzondere planten en dieren.

Rietkragen: Linten in het agrarisch landschap en een leefgebied voor veel bijzondere planten en dieren.

Foto: Wim Edel

Verlies aan kwaliteit en kansen voor de boeren...

In ons gebied zijn veel rietkragen en rietlanden verloren gegaan, maar er zijn nog steeds veel bijzondere plaatsen over. De daar aanwezige natuurwaarden zijn voor een groot deel het resultaat van het (vroegere) agrarisch gebruik. Dat betekent dat de natuurwaarden ook weer zijn te herstellen en hier liggen grote kansen voor de in oprichting zijnde vereniging voor agrarisch natuurbeheer.

Uit recente onderzoeken blijkt dat de hoogste natuurwaarden ontstaan door variatie. Variatie is het sleutelwoord om de natuurwaarden te verklaren. Vooral variatie in beheer zoals maai frequentie, tijdstip, maaiwijze, wijze van afvoeren, wel of geen nabeweidning, ingraven door vee, het soort vee etc. Door gebrek aan variatie in beheer zijn in veel bestaande rietvegetaties de natuurwaarden sterk verminderd. Uit onderzoek in verschillende Zaanse en Waterlandse gebieden blijkt

steeds weer dat veel bijzondere planten voorkomen in stukjes die in beheer zijn bij particulieren. Daar is de grootste variatie in beheer aanwezig. En daar ligt ook de sleutel voor het beheer van bijzondere rietvegetaties. Immers, tien boeren kunnen een klein perceeltje zorgvuldig beheren terwijl een professionele natuurbeheerder die een groot oppervlak moet beheren veel minder variatie aan kan brengen. Bij het beheer en herstel van rietvegetaties, zowel binnen als buiten de reservaten kunnen boeren een belangrijke rol spelen.

In een volgende nieuwsbrief zal ik wat concreter ingaan op de soorten rietvegetaties en beheer. Maar als u een rietlandje of rietkraag heeft en u wilt meer weten over het beheer, dan kunt u contact opnemen met het SVW.

Natuurontwikkeling op waterkerende dammen

Frode Numan,

Samenwerkingsverband Waterland

Bij de werkzaamheden van de landinrichtingsdienst in het kader van ruilverkavelingen worden in Waterland veel waterkerende dammen aangelegd met dubbele damhekken. De ruimte tussen deze dubbele damhekken blijft vanuit agrarisch oogpunt meestal onbenut.

Ruimte die wat betreft de bedrijfsvoering prima te gebruiken is voor natuurontwikkeling.

Foto: Wim Edel

Veehouder Jan Spaans uit Broek in Waterland kwam bij mij met de vraag of ik een idee had voor natuurontwikkeling op deze dammen. Zelf loopt hij met het idee de ruimte tussen de damhekken geschikt te maken als broedplaats voor (berg-)eenden.

De meeste eenden broeden graag in een ruige begroeiing. Bergeenden broeden graag in een hol.

Een kleurrijke en afwisselende begroeiing van een dam.

Foto: Wim Edel

Om de kale ruimte op nieuw aangelegde dammen zo snel mogelijk te voorzien van een hoog opgaande begroeiing kan het zaad uit wegerbomen worden gebruikt waar grote schermbloemigen als fluitekruid en koningin- of leverkruid bloeien. Het verspreiden van wat bermmaaisel in de maand augustus/september zou voldoende moeten zijn. Voor bergeenden kunnen holen worden gecreëerd door het ingraven van betonnen pijpen. Mogelijk is ook een afdakje van een paar aan elkaar getimmerde planken al voldoende.

Van een kruidenrijke begroeiing van de dammen zullen ook vlinders en andere insecten profiteren. De eerder genoemde schermbloemigen zijn prima voedselplanten voor de vlinders, maar ook voor bijen, hommels en zweefvliegen.

Misschien heeft u nog andere ideeën voor natuurontwikkeling op waterkerende dammen. Bij het Samenwerkingsverband Waterland vernemen wij dit graag.

De Natuurvereniging staat in de steigers.

Bart Edel

Initiatiefgroep aan het werk, informatie-avonden uitgeschreven

De Natuurvereniging Waterland komt er aan! Het vooronderzoek van het CLM naar de mogelijkheden van een organisatie voor agrarisch natuurbeheer is klaar. Het rapport komt eind september van de drukker. Maar dat is niet alles.

Inmiddels is de initiatiefgroep druk doende de Natuurvereniging op te richten. Op de avond van 26 september houdt de initiatiefgroep een grote bijeenkomst voor boeren uit de streek. Op die vergadering krijgen veehouders informatie over de uitgewerkte plannen. Inmiddels zijn bedragen beschikbaar om, via contracten met leden van de nieuwe vereniging, een aantal natuur projecten in boerenland te starten: weidevogels, slootkanten, plas-dras, terrastaluds, wintergasten en melk voor natuur.

Ook vrijwilligers

Ook is gedacht aan de grote groep vrijwilligers die ieder voorjaar de boeren helpt bij het weidevogelbeheer. De inzet en het enthousiasme van deze mensen zijn onmisbaar.

De initiatiefgroep wil hen nadrukkelijk bij de vereniging betrekken. Op 5 oktober is daarom een vergadering voor de contactpersonen van het weidevogelwerk uitgeschreven om te overleggen en voorstellen te doen.

Samenstelling initiatiefgroep

De initiatiefgroep heeft twee voorzitters:

Aad Molenaar (Den Ijp)

Carolien Praag (Jisp).

Verdere leden zijn:

Wim de Boer (Landsmeer)

Jan Buys (Oostzaan)

Herman Hoeve (Zunderdorp)

Willem van Rooijen (Kwadijk)

Jan Spaans (Broek in Waterland)

Frank Visbeen (Amsterdam)

Jan Vrolijk (Oosthuizen).

Truus Bouwhuis, Henk de Gier en Bart Edel staan de initiatiefgroep bij.

Niet vergeten:

26 - 09 informatie-avond voor grondgebruikers uit Waterland in motel Katwoude.

05 - 10 informatie-avond voor contactpersonen van de weidevogelbescherming in het Broekerhuis in Broek in Waterland.

Vlinders, vlinders en nog eens vlinders.

Frode Numan,

Samenwerkingsverband Waterland

Het zal u niet zijn ontgaan de afgelopen zomer. Het ging goed met de vlinders in Nederland dit jaar. De voornaamste oorzaken waren een nat voorjaar (veel voedsel voor de rupsen) en een warme zomer (goed voor de vlinders). Vlinders zijn mooiweer vliegers. Ze hebben de warmte van de zon nodig om op gang te komen. Enkele soorten, zoals de rouwmantel, waarvan gedacht werd dat ze niet meer in Nederland voorkwamen zijn dit jaar weer regelmatig gezien.

Een dagpauwoog doet zich te goed aan de nectar van een vlinderstruik. Foto: Wim Edel

De vlinderstruiken op het erf van menige boerderij zaten deze zomer vol met dagpauwogen.

In de verschillende stukjes in deze en de vorige nieuwsbrieven, komen vlinders regelmatig ter sprake. Hier wil ik graag nog eens vertellen wat behalve het mooie weer nog meer belangrijk is voor het voorkomen van vlinders. Vlinders eten nectar, daarom zijn bloemen heel belangrijk. Planten waar vlinders graag op af komen en die in Waterland voorkomen, zijn o.a. schermbloemigen, koninginnekruid, pinksterbloem en moerasandoorn.

Vlinders beginnen hun leven als rups. Sommige soorten zijn wat betreft hun voedsel heel kieskeurig en leven als rups slechts op één soort waard(=voedsel)plant.

Andere soorten zijn minder kieskeurig. Wilt u de vlinders een handje helpen dan is het belangrijk dat u zorgt dat de rupsen ook te eten hebben. Hieronder volgt een overzichtje van enkele vlinders en de planten waarop hun rupsen leven.

Dagpauwoog, kleine vos en atalanta leven als rups op brandnetels. Aan deze planten is doorgaans geen gebrek. Dit zijn naast het koolwitje dan ook de veel voorkomende vlinders in Nederland.

De grote vuurvlinder is daarentegen zeer zeldzaam. Hij moet het als rups hebben van waterzuring, een plant die je regelmatig tegenkomt in de slootkanten in Waterland. De kleine rupsen overwinteren tussen de verdorpe bladeren.

De distelvlinder leeft als rups van distels. Op de pinksterbloem, die veel voorkomt in slootkanten, leeft de rups van de oranje-tip. Van de argusvlinder, het hooibeestje, het bruin zandooogje en het groot dikkopje leven de rupsen op verschillende grassen (o.a. kropbaar, beemdgrassen, reukgras en kamgras).

Voordat rupsen vlinders worden overwinteren ze vaak als rups of als pop. Hiervoor is het belangrijk dat de begroeiing waarin ze zich verscholen hebben blijft staan tot het volgen-

de voorjaar. Zodat we ook dan weer verzekerd zijn van hun kleurige aanwezigheid.

Excursie naar waterzuiverings-systeem met rietplanten

Eind september organiseert het SVW een excursie naar een veehouderij in Friesland om het daar aangelegde waterzuiveringssysteem met rietplantenfilters te bekijken. Als u mee wilt kunt u contact op nemen met het SVW.

Heeft u naar aanleiding van deze nieuwsbrief vragen of ideeën dan kunt u contact op nemen met

**Frode Numan,
voorlichting agrarisch natuurbeheer
Ton Eggenhuizen,
onderzoek grazende vogels
Truus Bouwhuis,
weidevogelbescherming en algemene zaken**

**Samenwerkingsverband Waterland
De Erven 2
1151 AS Broek in Waterland
tel.: 02903-3048
fax: 02903-3846**